

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2014 m. vasario 13 d.*

„Valstybės narės įsipareigojimų neįvykdymas — Visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus ir teisė kreiptis į teismą aplinkosaugos klausimais — „Ne pernelyg brangaus“ teismo proceso sąvoka“

Byloje C-530/11

dėl 2011 m. spalio 18 d. pagal SESV 258 straipsnį pareikšto ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo

Europos Komisija, atstovaujama P. Oliver ir L. Armati,

ieškovė,

prieš

Jungtinę Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystę, atstovaujamą C. Murrell, vėliau M. Holt, padedamų baristerio J. Maurici,

atsakovę,

palaikomą

Danijos Karalystės, atstovaujamos C. H. Vang,

Airijos, atstovaujamos E. Creedon ir A. Joyce, padedamų baristerių E. Barrington ir G. Gilmore,

įstojusių į bylą šalių,

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkė R. Silva de Lapuerta, teisėjai J. L. da Cruz Vilaça, G. Arestis, J.-C. Bonichot (pranešėjas) ir A. Arabadžiev,

generalinė advokatė J. Kokott,

posėdžio sekretorė L. Hewlett, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2013 m. liepos 11 d. posėdžiui,

susipažinęs su 2013 m. rugsėjo 12 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

* Proceso kalba: anglų.

Sprendimą

- 1 Savo ieškiniu Europos Komisija prašo Teisingumo Teismo pripažinti, kad nevisiškai perkėlusi 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/35/EB, nustatančios visuomenės dalyvavimą rengiant tam tikrus su aplinka susijusius planus ir programas ir iš dalies keičiančios Tarybos direktyvas 85/337/EEB ir 96/61/EB dėl visuomenės dalyvavimo ir teisės kreiptis į teismus (OL L 156, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 7 t., p. 466), 3 straipsnio 7 punktą ir 4 straipsnio 4 punktą ir jų tinkamai nepritaikiusi Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal šią direktyvą.

Teisinis pagrindas

Orhuso konvencija

- 2 Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, pasirašytos 1998 m. birželio 25 d. ir Europos bendrijos vardu patvirtintos 2005 m. vasario 17 d. Tarybos sprendimu 2005/370/EB (OL L 124, p. 1; toliau – Orhuso konvencija), preambulėje nustatoma:

„<...>

taip pat pripažindamos, kad kiekvienas asmuo turi teisę gyventi tinkamoje jo sveikatai bei gerovei aplinkoje, privalo ir individualiai, ir kartu su kitais saugoti aplinką ir gerinti jos būklę dėl dabartinių ir būsimų kartų gerovės,

manydamos, kad, siekiant sudaryti galimybes ginti šią teisę ir atlikti šią pareigą, piliečiai turi turėti galimybę gauti informaciją, teisę dalyvauti priimant sprendimus bei galimybę kreiptis į teismus aplinkos klausimais, ir pripažindamos, kad dėl to piliečiams gali prireikti pagalbos jų teisėms įgyvendinti;

<...>

susirūpinusios tuo, kad visuomenei, įskaitant organizacijas, turėtų būti sudaryta galimybė naudotis veiksmingomis teisinėmis priemonėmis ginant jos teisėtus interesus ir įgyvendinant įstatymus;

<...>.“

- 3 Orhuso konvencijos 1 straipsnyje „Tikslas“ numatyta:

„Kiekviena Šalis, vadovaudamasi šios Konvencijos nuostatomis, užtikrina teisę gauti informaciją, teisę visuomenei dalyvauti priimant sprendimus bei teisę kreiptis į teismus aplinkos klausimais, kad būtų apsaugota kiekvieno dabartinės ir būsimų kartų žmogaus teisė gyventi jo sveikatai ir gerovei palankioje aplinkoje.“

- 4 Šios konvencijos 3 straipsnio „Bendrosios nuostatos“ 8 dalyje numatyta:

„Kiekviena Šalis užtikrina, kad asmenys, kurie naudojami savo teisėmis nepažeisdami šios Konvencijos nuostatų, už tai nebūtų baudžiami, persekiojami arba kitais būdais varžomi. Ši nuostata netaikoma nacionalinių teismų įgaliojimams priteisti atlyginti pagrįstas teismo išlaidas.“

5 Minėtos konvencijos 9 straipsnyje „Teisė kreiptis į teismus“ nustatyta:

„1. Kiekviena Šalis, vadovaudamasi savo nacionalinės teisės aktais, užtikrina, kad kiekvienas asmuo turėtų teisę kreiptis dėl priimto sprendimo pakartotinio nagrinėjimo teisme arba kitoje įstatymų nustatyta tvarka įsteigtoje nepriklausomoje ir nešališkoje institucijoje, jei asmuo mano, kad jo prašymas suteikti informaciją pagal 4 straipsnį nebuvo nagrinėtas, buvo neteisėtai atmestas, į jį buvo iš dalies ar visiškai netinkamai atsakyta arba į prašymą nebuvo deramai atsižvelgta pagal nurodyto straipsnio nuostatas.

Kai pagal Šalies normas nustatomas tokio sprendimo pakartotinis nagrinėjimas teisme, ji užtikrina, kad toks asmuo taip pat turėtų teisę pasinaudoti įstatymų nustatyta skubia, nemokama arba nebrangia procedūra, pagal kurią sprendimą iš naujo nagrinėja valstybės institucija arba peržiūri kita nepriklausoma ir nešališka ne teismo institucija.

<...>

2. Kiekviena Šalis vadovaudamasi savo nacionalinės teisės aktais užtikrina, kad suinteresuotosios visuomenės nariai:

- a) pakankamai suinteresuoti arba kaip alternatyva
- b) manantys, kad buvo pažeista kokia nors jų teisė, kai tai kaip būtiną sąlygą nustato Šalies administracinės procesinės teisės normos,

turėtų teisę kreiptis dėl priimto sprendimo pakartotinio nagrinėjimo teisme ir (arba) kitoje nepriklausomoje ir nešališkoje įstatymų nustatyta tvarka įsteigtoje institucijoje siekiant teisiniu ir procesiniu požiūriu užginčyti bet kokio sprendimo, veiksmo ar neveikimo teisėtumą vadovaujantis 6 straipsnio nuostatomis ir, kai tai nustatyta nacionalinėje teisėje bei nepažeidžiant šio straipsnio 3 dalies, kitomis atitinkamomis šios Konvencijos nuostatomis.

<...>

3. Be to, ir nepažeidžiant šio straipsnio 1 ir 2 dalyse minimų peržiūros procedūrų, kiekviena Šalis užtikrina, kad visuomenės nariai, atitinkantys nacionalinėje teisėje nustatytus kriterijus, jeigu tokie yra, galėtų pasinaudoti administracinėmis arba teisinėmis procedūromis privačių asmenų ir valstybės institucijų, pažeidžiančių su aplinka susijusias nacionalinės teisės nuostatas, veiksams arba neveikimui užginčyti.

4. Be to, ir nepažeidžiant 1 dalies nuostatų, vykdant šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse nurodytas procedūras turi būti nustatytos atitinkamos ir veiksmingos teisių gynimo priemonės, įskaitant, jei reikia, teismo įpareigojimą nepažeisti ieškovo teisių, kurios būtų teisingos, nešališkos, pasiūlytos laiku ir ne per daug brangios. <...>

5. Siekdamas veiksmingiau įgyvendinti šio straipsnio nuostatas, Šalys užtikrina, kad visuomenė būtų informuojama apie galimybę pasinaudoti administracinėmis ir teisinėmis peržiūros procedūromis ir apsvarsto galimybę nustatyti atitinkamas pagalbos priemones, leidžiančias pašalinti arba sumažinti kreiptis į teismus trukdančias finansines ir kitas kliūtis.“

Sąjungos teisė

- 6 Siekiant padėti įgyvendinti pareigas, kurios kyla iš Orhuso konvencijos, Direktyvos 2003/35 3 straipsnio 7 punktu ir 4 straipsnio 4 punktu atitinkamai į 1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyvą 85/337/EB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (OL L 175, p. 40; 2004 m.

specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 248) buvo įtrauktas 10a straipsnis, o į 1996 m. rugsėjo 24 d. Tarybos direktyvą 96/61/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (OL L 257, p. 26; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 3 t., p. 80), kuri buvo kodifikuota 2008 m. sausio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/1/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (OL L 24, p. 8), 15a straipsnis.

7 Šie 10a ir 15a straipsniai iš esmės yra išdėstyti vienodai:

„Valstybės narės užtikrina, kad pagal atitinkamą nacionalinę teisinę sistemą suinteresuotos visuomenės nariai:

- a) turintys pakankamą interesą, arba alternatyviai;
- b) pareikšdami apie teisės pažeidimą, jei valstybės narės administracinio proceso teisė reikalauja to kaip išankstinės sąlygos,

turėtų teisę į peržiūrėjimą teisme ar kitoje įstatymo nustatytoje nepriklausomoje ir nešališkoje institucijoje, kad užginčytų sprendimų, veikimo ar neveikimo, kuriems pagal šią direktyvą taikomos visuomenės dalyvavimo nuostatos, materialinį ar procesinį teisėtumą.

<...>

Kas yra pakankamas interesas ir teisės pažeidimas, nustato valstybės narės, deramai siekdamos suteikti suinteresuotai visuomenei plačias galimybes kreiptis į teismus. <...>

Šio straipsnio nuostatos neatmeta preliminaraus peržiūrėjimo administracinėje institucijoje galimybės ir neturi poveikio reikalavimui išnaudoti administracinio peržiūrėjimo procedūras prieš imantis peržiūrėjimo procedūrų teismo tvarka, jei to reikalauja nacionalinė teisė. <...>

Bet kuri tokia procedūra turi būti sąžininga, teisinga, savalaikė ir ne pernelyg brangi.

<...>“

Ikiteisminė procedūra

- 8 Komisija gavo skundą; jame teigiama, kad Jungtinė Karalystė nesilaikė jai pagal Direktyvos 2003/35 3 straipsnio 7 punktą ir 4 straipsnio 4 punktą taikomų įpareigojimų tiek, kiek šios nuostatos įpareigoja, kad teismo procesas nebūtų pernelyg brangus. 2007 m. spalio 23 d. Komisija paragino šią valstybę narę šiuo klausimu pateikti savo pastabas.
- 9 Kadangi pateikti atsakymai Komisijos netenkino, 2010 m. kovo 22 d. ji išsiuntė Jungtinei Karalystei pagrįstą nuomonę su išvada, kad šie įpareigojimai buvo pažeisti, ir nurodė jai imtis priemonių, reikalingų siekiant ištaisyti pažeidimus per dviejų mėnesių laikotarpį.
- 10 Kadangi ir 2010 m. liepos 19 d. Jungtinės Karalystės atsakymas Komisijos netenkino, ji pateikė šį ieškinį.
- 11 2012 m. gegužės 4 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartimi Danijos Karalystei ir Airijai buvo leista įstoti į bylą palaikyti Jungtinės Karalystės reikalavimus.

Dėl ieškinio

- 12 Savo skirtingais argumentais Komisija nurodo vienintelį kaltinimą, kad Direktyvos 2003/35 3 straipsnio 7 punktą ir 4 straipsnio 4 punktą nebuvo perkelti į nacionalinę teisę arba bet kuriuo atveju nebuvo perkelti tinkamai, nes minėtose nuostatose numatyta, kad teismo procesas nebūtų pernelyg brangus (toliau – „reikalavimas, kad teismo procesas nebūtų pernelyg brangus“).

Šalių argumentai

- 13 Savo ieškinyje Komisija teigia, kad direktyvos perkėlimas negali būti įgyvendintas teismo tvarka (2009 m. liepos 16 d. Sprendimo *Komisija prieš Airiją*, C-427/07, Rink. p. I-6277, 93 ir 94 punktai) ir kad bet kuriuo atveju Jungtinės Karalystės nurodytoje teismo praktikoje neatsižvelgiama į reikalavimą, kad teismo procesas nebūtų pernelyg brangus.
- 14 Dėl Jungtinės Karalystės prieštaravimo, grindžiamo Komisijos argumentų, susijusių su šio reikalavimo apibrėžimu ir jo vertinimo kriterijais, nepriimtumu, Komisija teigia, kad jis negali būti priimtas, nes, turint omenyje patį pateikto kaltinimo dalyką, šie klausimai buvo tikrai išnagrinėti per ikiteisminę procedūrą. Tas pats pasakytina ir apie jos argumentus, susijusius su atsižvelgimu į didelę advokatui mokėtino honoraro sumą.
- 15 Toliau Komisija teigia, jog reikalavimas, kad teismo procesas nebūtų pernelyg brangus, apima ir bylinėjimosi išlaidas, ir ieškovo advokatui mokėtiną honorarą, kitas išlaidas, kurių pastarasis gali patirti, taip pat visas išlaidas, kurios galimai buvo patirtos žemesnėse instancijose; pagal šį reikalavimą turi būti galima iš principo numatyti, ar šios išlaidos bus patirtos ir koks bus jų dydis.
- 16 Dėl bylinėjimosi išlaidų režimo, konkrečiai kalbant, galimybės nacionaliniam teismui priimti „nutartis dėl su bylinėjimosi išlaidomis susijusių apsaugos priemonių“, kurios pradinėje teismo proceso stadijoje leistų apriboti galimai mokėtinų išlaidų sumą, Komisija mano, kad Anglijoje ir Velse, nepaisant *Court of Appeal* sprendime *R (Corner House Research) / Secretary of State for Trade & Industry*, ([2005] 1 W.L.R 2600) įtvirtintų vertinimo kriterijų, teismo praktika išlieka prieštaringa ir kelia teisinį nesaugumą. Be to, teismai tik labai retai leidžia pasinaudoti šiomis priemonėmis. Dėl 2010 m. liepos 29 d. *Court of Appeal* sprendimo *R (Garner) Elmbridge Borough Council and others* ([2010] Civ 1006), kuris buvo priimtas pasibaigus šio sprendimo 9 punkte minėtoje pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui, Komisija mano, kad tai rodo pažangą, tačiau ji nėra pakankama. Iš tikrųjų bet kokie gauti išlaidų apribojimai praktiškai reiškia labai dideles sumas ir dėl jų kyla naujų ginčų, kurie dar labiau padidina bendras bylinėjimosi išlaidas.
- 17 Šalių teisė apsidrausti neišspręstų visų problemų. Komisija taip pat teigia, kad ieškovas, su advokatu sudaręs susitarimą dėl sąlyginio honoraro, vis tiek, nors ir laimėjęs bylą, gali būti įpareigotas sumokėti advokato paslaugų išlaidas, jei atsakovui buvo nustatytas „abipusis su bylinėjimosi išlaidomis susijęs apribojimas“. Be to, bet kuriuo atveju nutartis dėl su bylinėjimosi išlaidomis susijusių apsaugos priemonių gali būti priimta tik dėl vykstančio teismo proceso.
- 18 Galiausiai Komisija teigia, jog reikalavimo, kad teismo procesas nebūtų pernelyg brangus, pažeidimą dar labiau apsunkina laikinųjų priemonių režimas atsižvelgiant į teismo praktiką prašyti iš ieškovo „pripriešinių įsipareigojimų“, kurie gali reikšti dideles finansines išlaidas. Komisija mano, kad nors šie finansiniai įsipareigojimai savaime neprieštarauja Direktyvai 2003/35, atliekant analizę reikia atsižvelgti į su jais susijusias išlaidas.
- 19 Jungtinė Karalystė ginčija Komisijos kaltinimus.

- 20 Visų pirma ji ginčija Komisijos argumentų, susijusių su sąvokos „pernelyg brangus“ apibrėžimu ir jos vertinimo kriterijais, priimtinumą, nes jie nebuvo paminėti per ikiteisminio tyrimo procedūrą. Tas pats pasakytina ir apie Komisijos argumentus, susijusius su ieškovo advokatui mokėtinu honoraru.
- 21 Jungtinė Karalystė teigia, kad direktyvos perkėlimas gali būti įgyvendintas teismo tvarka. Minėtame Sprendime *Komisija prieš Airiją*, kuri nurodė Komisija, Teisingumo Teismas konstatavo pareigos perkelti į nacionalinę teisę pažeidimą vien dėl to, jog reikalavimo, kad teismo procesas nebūtų pernelyg brangus, – šis klausimas nagrinėjamas ir šioje byloje – pakankamai neužtikrino vien teisėjo diskrecija atsisakyti iš pralaimėjusios šalies priteisti bylinėjimosi išlaidas. Jungtinėje Karalystėje situacija yra kitokia, nes teisėjas gali priimti apsaugines priemones, kaip antai nutartį dėl su bylinėjimosi išlaidomis susijusių apsaugos priemonių. Ši valstybė narė taip pat mano, kad reikia atsižvelgti į jos teisinės sistemos, kilusios iš paprotinės teisės ir iš esmės grindžiamos teismo praktika ir precedentais, specifiką.
- 22 Dėl bylinėjimosi išlaidų režimo Jungtinė Karalystė primena, kad Anglijoje ir Velse pagal civilinio proceso taisykles teismas įpareigojamas nutarti taip, kad būtų užtikrintas „teisingas“ sprendimas, atsižvelgiant į įvairias bylos aplinkybes ir būtinybę apsaugoti valstybės finansus.
- 23 Ji priduria, kad praktiškai taisyklė, pagal kurią bylą pralaimėjusi šalis visuomet turi atlyginti kitos šalies patirtas bylinėjimosi išlaidas, yra mažiau taikoma nei anksčiau, ypač bylose, susijusiose su aplinkosaugos teise, ir kad šiuo klausimu teismas sprendimą priima atsižvelgdamas į visas bylos aplinkybes. Be to, dažnai šiuose ginčiuose ieškovas gali pasinaudoti teismine pagalba ir dažniausiai iš jo nėra priteisiamos bylinėjimosi išlaidos.
- 24 Jungtinė Karalystė teigia, kad valstybės institucijos ir įstaigos, kurios laimi bylą, dažnai neprašo priteisti iš ieškovo bylinėjimosi išlaidų. Be to, kartais valstybės įstaigai leidžiama pateikti ieškinį aukštesniesiems teismams tik su sąlyga, kad ji atlygins abiejų šalių bylinėjimosi išlaidas.
- 25 *Court of Appeal* sprendimai bet kuriuo atveju „kodifikuoja“ principus, kurie reglamentuoja nutarties dėl su bylinėjimosi išlaidomis susijusių apsaugos priemonių priėmimo sąlygas, o tai šiuo klausimu pašalina bet kokią ieškovo netikrumą.
- 26 Pagaliau nacionalinių teismų diskrecija, kurią jie turi nagrinėdami prašymą priimti nutartį dėl su bylinėjimosi išlaidomis susijusių apsaugos priemonių, yra ne tik neišvengiama, bet ir pageidautina, nes ji leidžia jiems prisitaikyti prie bylos aplinkybių.
- 27 Jungtinė Karalystė dar teigia, kad labai didelės advokato išlaidos atsiranda dėl teisinės sistemos, kuriai būdingas proceso rungtyniškumas, pobūdžio – šioje sistemoje žodinė proceso dalis turi pagrindinę reikšmę. Bet kuriuo atveju reikia atsižvelgti į tai, kad teisinės paslaugos teikiamos laisvoje ir konkurencingoje rinkoje ir kad egzistuoja kelios priemonės, kuriomis galima apriboti šių išlaidų dydį, kaip antai sąlyginiai susitarimai dėl honoraro, kurie praktiškai yra plačiai paplitę.
- 28 Dėl apie taikant laikinasias apsaugos priemones nustatomų priešpriešinių įsipareigojimų Jungtinė Karalystė teigia, kad daugelyje bylų, susijusių su aplinkosauga, net ginčas dėl leidimo išdavimo praktiškai suspenduoja darbų pradžią arba kitas veiklos rūšis, kol ginčas bus išnagrinėtas. Be to, turėdamas tik menkų išteklių ieškovas gali pasinaudoti laikinosiomis priemonėmis nenustatant priešpriešinių įsipareigojimų. Galimybė prašyti nustatyti priešpriešinius įsipareigojimus bet kuriuo atveju atitinka Sąjungos teisę pagal 1991 m. vasario 21 d. Sprendimą *Zuckerfabrik Süderdithmarschen ir Zuckerfabrik Soest* (C-143/88 ir C-92/89, Rink. p. I-415, 32 punktą), o jų nustatymas, be kita ko, padeda užtikrinti Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, pasirašytos 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje, Pirmojo protokolo 1 straipsnio (teisės į nuosavybę apsauga) laikymąsi.

- 29 Airija pažymi, kad valstybės narės turi didelę diskreciją, susijusią su direktyvos perkėlimu į nacionalinę teisę, ir pabrėžia būtinybę atsižvelgti į specifines Bendrosios teisės (*common law*) sistemos charakteristikas. Ši valstybė narė mano, kad Komisijos teiginiu, jog teismai, kai nagrinėja bylinėjimosi išlaidų klausimą, turi „diskrecinę“ galią, nepakankamai atsižvelgiama į precedento taisyklę, kuri leidžia užtikrinti tam tikrą teisinį numatymą.
- 30 Dėl bylinėjimosi išlaidų režimo pažymėtina, kad Orhuso konvencijos 9 straipsnio 5 dalis neįpareigoja panaikinti visų finansinių išlaidų. Be to, galimybė priteisti bylinėjimosi išlaidas iš pralaimėjusios šalies užtikrina reikalingą drausmę, kad būtų išvengta piktnaudžiavimo inicijuojant teismo procesus.
- 31 Priešpriešiniams įsipareigojimams Direktyva 2003/35 netaikoma, nes dėl jų patiriamos išlaidos, vertinant griežtai, nėra siejamos su teismo procesu. Be to, tokias priemones aiškiai leido taikyti Teisingumo Teismas – Airija šiuo klausimu nurodo minėtą Sprendimą *Zuckerfabrik Süderdithmarschen ir Zuckerfabrik Soest*. Nesant priešpriešinių įsipareigojimų, nacionalinis teismas gali atsisakyti patenkinti prašymą taikyti laikinąsias apsaugines priemones, kurios būtinos siekiant apsaugoti aplinką.
- 32 Danijos Karalystė teigia, kad valstybės narės yra kompetentingos nustatyti reikalavimo, kad teismo procesas nebūtų pernelyg brangus, įgyvendinimo formas ir priemones. Be to, šis reikalavimas taikomas tik pirmojoje instancijoje, nes Orhuso konvencijoje nekalbama apie apeliaciją arba apie reikalingų teismo procesų skaičių. Šis reikalavimas taikomas tik išlaidoms, tiesiogiai susijusioms su bylos nagrinėjimu, o į išlaidas, kurių ieškovas patyrė nusprendęs pasisamdyti advokatą dėl teisinių konsultacijų, neatsižvelgiama. Pagaliau šis reikalavimas nėra susijęs su ieškovo bylinėjimosi išlaidų numatymu jam pateikiant ieškinį; tik įpareigojama, kad išnagrinėjus bylą, vertinant bendrai, patirtos finansinės išlaidos nebūtų pernelyg didelės.

Teisingumo Teismo vertinimas

- 33 Pagal nusistovėjusią teismo praktiką, norint direktyvą perkelti į nacionalinę teisę, nebūtina jos nuostatų formaliai ir pažodžiui perkelti į aiškias ir specialias teisės normas – gali pakakti bendro teisinio konteksto, jeigu jis realiai užtikrina visišką direktyvos taikymą pakankamai aiškiai ir tiksliai būdu (šiuo klausimu, be kita ko, žr. 1985 m. gegužės 23 d. Sprendimo *Komisija prieš Vokietiją*, 29/84, Rink. p. 1661, 23 punktą ir minėto Sprendimo *Komisija prieš Airiją* 54 punktą).
- 34 Konkrečiai kalbant, kai nagrinėjama nuostata siekiama sukurti teises fiziniams asmenims, teisinė situacija turi būti pakankamai tiksliai apibrėžta ir aiški, o suinteresuotieji asmenys – turėti galimybę sužinoti apie visas savo teises ir prireikus remtis jomis nacionaliniuose teismuose (šiuo klausimu, be kita ko, žr. 2003 m. birželio 26 d. Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją*, C-233/00, Rink. p. I-6625 76 punktą).
- 35 Teisingumo Teismas nusprendė, kad teismo praktika, pagal kurią teismai paprasčiausiai turi teisę atsisakyti priteisti iš bylą pralaimėjusios šalies bylinėjimosi išlaidas, o pareigą atlyginti patirtas išlaidas perkelti kitai šaliai, dėl savo pobūdžio nesuteikia tikrumo ir negali tenkinti aiškumo bei tikslumo reikalavimų, kurie būtini, kad Direktyvos 2003/35 3 straipsnio 7 punkte ir 4 straipsnio 4 punkte nustatyti įpareigojimai galėtų būti laikomi tinkamai įvykdyti (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Komisija prieš Airiją* 94 punktą).
- 36 Vis dėlto negalima laikyti, kad visa teismo praktika nesuteikia tikrumo ir dėl savo pobūdžio negali tenkinti visų reikalavimų.

37 Dėl klausimo, ar nacionalinė teismo praktika, kuria remiasi Jungtinė Karalystė, leidžia manyti, kad ši valstybė narė tenkina reikalavimą, kad teismo procesas nebūtų pernelyg brangus, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2003/35, reikia paeiliui išnagrinėti Komisijos argumentus, susijusius su bylinėjimosi išlaidų ir laikinųjų priemonių režimu.

Bylinėjimosi išlaidų režimas

38 Kalbant apie bylinėjimosi išlaidų režimą, pirmiausia reikia išnagrinėti Jungtinės Karalystės nurodytą nepriimtinumą grindžiamą prieštaravimą.

39 Pagal nusistovėjusią teismo praktiką, nors Komisijos oficialiame pranešime ir pagrįstoje nuomonėje yra apibrėžtas ginčo dalykas, todėl jis negali būti išplėstas, šis reikalavimas neturėtų reikšti, kad kiekvienu atveju oficialiame pranešime ir pagrįstos nuomonės rezoliucinėje dalyje nurodyti kaltinimai ir ieškinio reikalavimai privalo visiškai sutapti, jeigu ginčo dalykas nėra išplėstas arba pakeistas (šiuo klausimu, be kita ko, žr. 2003 m. lapkričio 6 d. Sprendimo *Komisija prieš Ispaniją*, C-358/01, Rink. p. I-13145, 27 ir 28 punktus).

40 Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad nors pagrįstoje nuomonėje turi būti nuosekliai ir detalčiai išdėstytos priežastys, kodėl Komisija įsitikinusi, kad atitinkama valstybė narė neįvykdė vieno kurio įsipareigojimo pagal SESV, oficialiam pranešimui neturėtų būti taikomi tokie griežti tikslumo reikalavimai – jį būtina sudaro tik pirmoji trumpa kaltinimų santrauka. Taigi Komisijai niekas nedraudžia pagrįstoje nuomonėje detalizuoti kaltinimų, kuriuos ji bendrai nurodė oficialiame pranešime (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Komisija prieš Ispaniją* 29 punktą).

41 Šioje byloje konstatuotina, kad klausimas dėl reikalavimo, kad teismo procesas nebūtų pernelyg brangus, turinio buvo nagrinėjamas per ikiteisminę procedūrą, atsižvelgiant į patį kaltinimo, kaip jis buvo suformuluotas oficialiame pranešime, dalyką. Tas pats pasakytina, kaip tai nurodo Komisija, ir apie atsižvelgimą į šiame procese advokatui mokėtinas honoraro išlaidas, kurios, be kita ko, sudaro didžiąją Jungtinėje Karalystėje vykdomo teismo proceso finansinių išlaidų dalį.

42 Be to, kalbant apie šį advokatui mokėtiną honorarą, iš ieškinio nematyti, kad Komisija teigtų, jog jau vien šis advokatui mokėtinas honoraras daro teismo procesą pernelyg brangų, kaip tai savo atsiliepimo į ieškinį 108 punkte nurodo Jungtinė Karalystė.

43 Tai reiškia, kad šios valstybės narės nurodytą nepriimtinumą grindžiamą prieštaravimą reikia atmesti kaip nepagrįstą.

44 Dėl Komisijos argumentų pagrįstumo primintina, jog reikalavimas, kad teismo procesas nebūtų pernelyg brangus, nacionaliniams teismams nedraudžia pasibaigus teismo procesui nuspręsti dėl bylinėjimosi išlaidų priteisimo, su sąlyga, kad jų dydis yra pagrįstas ir atitinkamos šalies patirtos bylinėjimosi išlaidos, vertinant bendrai, nėra pernelyg didelės (šiuo klausimu žr. 2013 m. balandžio 11 d. Sprendimo *Edwards ir Pallikaropoulos*, C-260/11, 25, 26 ir 28 punktus).

45 Kai nacionalinis teismas turi priimti sprendimą dėl bylinėjimosi išlaidų priteisimo iš asmens, kuris, veikdamas kaip ieškovas, bylą aplinkosaugos srityje pralaimėjo, arba – bendresne prasme – kai jis turi ankstyvoje proceso stadijoje išdėstyti poziciją dėl galimo išlaidų, kurias padengti gali tekti bylą pralaimėjusiai šaliai, apribojimo, šis teismas turi įsitikinti, jog laikomasi reikalavimo, kad teismo procesas nebūtų pernelyg brangus, atsižvelgdamas tiek į asmens, kuris siekia apginti savo teises, interesą, tiek į bendrąjį su aplinkosauga susijusį interesą (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Edwards ir Pallikaropoulos* 35 punktą).

- 46 Dėl atitinkamų vertinimo kriterijų Teisingumo Teismas nusprendė, kad jeigu Sąjungos teisei trūksta tikslumo, perkeldamos direktyvą valstybės narės privalo užtikrinti jos veiksmingumą, tačiau turi didelę diskreciją pasirinkti būdus (šiuo klausimu, be kita ko, žr. minėto Sprendimo *Edwards ir Pallikaropoulos* 37 punktą ir nurodytą teismo praktiką). Iš to matyti, kad, kalbant apie būdus, kuriais galima pasiekti tikslą užtikrinti ne pernelyg brangią veiksmingą teisminę apsaugą aplinkosaugos teisės srityje, reikia atsižvelgti į visas atitinkamas nacionalinės teisės nuostatas ir, be kita ko, į nacionalinę teisinę pagalbos sistemą bei su bylinėjimosi išlaidomis susijusią apsaugos sistemą, kaip antai taikomą Jungtinėje Karalystėje (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Edwards ir Pallikaropoulos* 38 punktą).
- 47 Tačiau atlikdamas šį vertinimą teismas turi ne tik atsižvelgti į suinteresuotojo asmens ekonominę padėtį, bet ir objektyviai išanalizuoti bylinėjimosi išlaidų dydį, juolab kad asmenys ir visuomeninės organizacijos savaime skatinami aktyviai dalyvauti saugant aplinką. Tokiu atveju proceso išlaidos neturi viršyti suinteresuotojo asmens finansinių galimybių ir bet kuriuo atveju neturi būti objektyviai nepagrįstos (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Edwards ir Pallikaropoulos* 40 punktą).
- 48 Kiek tai susiję su suinteresuotojo asmens ekonominės padėties analize, reikia pažymėti, kad ji negali būti atliekama remiantis vien spėjamomis paprasto ieškovo finansinėmis galimybėmis, nes tokie duomenys gali būti mažai susiję su suinteresuotojo asmens padėtimi (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Edwards ir Pallikaropoulos* 41 punktą).
- 49 Be to, teismas gali atsižvelgti į atitinkamų šalių padėtį, į tai, ar pareiškėjas pagrįstai gali tikėtis, kad jo reikalavimai bus patenkinti, į tai, kokio dydžio rizika kyla jam ir aplinkosaugai, į taikytinos teisės ir proceso sudėtingumą ir į galimą ieškinio nepagrįstumą esant atskiroms jo nagrinėjimo stadijoms (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Edwards ir Pallikaropoulos* 42 punktą ir nurodytą teismo praktiką), taip pat prireikus į per ankstesnius procesus dėl to paties ginčo patirtas išlaidas.
- 50 Vien to, kad suinteresuotasis asmuo faktiškai nebuvo atgrasintas pasinaudoti teise pareikšti ieškinį, nepakanka, kad būtų galima teigti, jog procesas jam nėra pernelyg brangus (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Edwards ir Pallikaropoulos* 43 punktą).
- 51 Galiausiai šis vertinimas negali skirtis atsižvelgiant į tai, ar nacionalinis teismas sprendimą priima užbaigdamas procesą pirmojoje, apeliacinėje ar antrosios apeliacijos instancijoje (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Edwards ir Pallikaropoulos* 45 punktą).
- 52 Taigi, kaip matyti iš Teisingumo Teismui perduotos bylos medžiagos, vykstant teisminiams ginčams teisme, Anglijoje ir Velse galiojančio *Senior Courts Act 1981* 51 straipsnyje buvo numatyta, kad atitinkamas teismas turi nurodyti, kuri šalis padengs bylinėjimosi išlaidas, ir nuspręsti dėl masto, kuriuo ši šalis jas padengs. Ši kompetencija įgyvendinama pagal Civilinio proceso reglamento 44.3 straipsnyje nustatytą tvarką. Todėl atitinkamas teismas sprendimą dėl bylinėjimosi išlaidų paprastai priima pasibaigus procesui, bet ieškovas taip pat gali paprašyti priimti „nutartį dėl su bylinėjimosi išlaidomis susijusių apsaugos priemonių“, kuri jam šiek tiek vėlesnėje proceso stadijoje leistų pasiekti, kad bylinėjimosi išlaidų suma, kurią galimai jam tektų sumokėti, būtų apribota.
- 53 Tokios nutarties priėmimo tvarka nustatyta minėtame *Court of Appeal* sprendime R (*Corner House Research*) / *Secretary of State for Trade & Industry*, iš kurio matyti, kad teisėjas bet kuriuo proceso momentu gali priimti nutartį dėl su bylinėjimosi išlaidomis susijusių apsaugos priemonių, jeigu jis įsitikinęs dėl nagrinėtinų klausimų svarbos plačiajai visuomenei, be to, mano, kad, atsižvelgiant į viešąjį interesą, šiuos klausimus būtina išnagrinėti, ir ieškovas nėra asmeniškai suinteresuotas bylos baigtimi; taip pat jis įsitikinęs dėl ieškovo ir atsakovo turimų finansinių išteklių, bylinėjimosi išlaidų, kurios gali būti patirtos, sumos ir jis žino, ar ieškovas atsisakys, ar ne savo ieškinio, jei tokia nutartis nebus priimta. Panašios taisyklės taip pat taikomos Gibraltare, Škotijoje ir Šiaurės Airijoje.

- 54 Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, pirmiausia reikia pažymėti, kad pati diskrecija, kurią teismas turi konkrečiu atveju įgyvendindamas nacionalinį su bylinėjimosi išlaidomis susijusį režimą, negali būti laikoma nesuderinama su reikalavimu, kad teismo procesas nebūtų pernelyg brangus. Be to, konstatuotina, kad teismo, į kurį buvo kreiptasi, turima galimybė priimti nutartį dėl su bylinėjimosi išlaidomis susijusių apsaugos priemonių užtikrina didžiausią proceso išlaidų numatymą ir padeda garantuoti šio reikalavimo laikymąsi.
- 55 Tačiau iš įvairių Jungtinės Karalystės pateiktų įrodymų, dėl kurių vyko diskusijos, be kita ko, teismo posėdyje, nematyti, kad nacionalinis teismas teisės norma yra įpareigotas užtikrinti, kad ieškovo teismo procesas nebūtų pernelyg brangus, – vien tai leistų daryti išvadą, jog Direktyva 2003/35 yra perkelta tinkamai.
- 56 Vien tai, kad siekdamas patikrinti, ar nacionalinė teisė tenkina šios direktyvos reikalavimus, Teisingumo Teismas yra įpareigotas išanalizuoti ir įvertinti skirtingų nacionalinių teismų sprendimų ir visos teismo praktikos poveikį, dėl kurio, beje, diskutuojama, kai Sąjungos teisė suteikia fiziniams asmenims konkrečias teises, kurias siekiant padaryti veiksmingas reikia priimti vienareikšmiškas taisykles, leidžia daryti išvadą, jog perkėlimas į nacionalinę teisę, kuri nurodo Jungtinė Karalystė, bet kuriuo atveju nėra pakankamai aiškus ir tikslus.
- 57 Taigi pačios sąlygos, kuriomis vadovaudamasis nacionalinis teismas nagrinėja prašymus dėl su bylinėjimosi išlaidomis susijusių apsaugos priemonių, neleidžia užtikrinti nacionalinės teisės atitikties su Direktyva 2003/35 keliais aspektais. Pirmiausia nacionalinėje teismo praktikoje nustatyta sąlyga, kad nagrinėjami klausimai turi būti susiję su bendruoju interesu, nėra adekvati ir, net sutinkant, kaip teigia Jungtinė Karalystė, kad jos buvo atsisakyta priėmus minėtą *Court of Appeal* sprendimą *R (Garner) Elmbridge Borough Council and others*, šioje byloje į šį sprendimą, priimtą pasibaigus pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui, Teisingumo Teismas negali atsižvelgti. Be to, bet kuriuo atveju teismas negali suteikti apsaugos, kai bylinėjimosi išlaidos objektyviai yra nepagrįstos. Pagaliau apsauga taip pat negali būti suteikta tuomet, kai kalbama tik apie ieškovo konkretų interesą. Šie skirtingi elementai rodo, jog faktiškai taikomos teismo praktikos taisyklės netenkina reikalavimo, kad teismo procesas nebūtų pernelyg brangus, kaip jis suprantamas pagal minėtą Sprendimą *Edwards ir Pallikaropoulos*.
- 58 Iš to, kas išdėstyta pirma, taip pat matyti, kad šioje teismo praktikoje nustatytos taisyklės neužtikrina, kad ieškovas galėtų tinkamai numatyti, ar teismo proceso, kuriame dalyvauja, išlaidas turės padengti jis pats ir kokia bus tų išlaidų suma, nors tai numatyti yra itin svarbu, nes, kaip pripažįsta Jungtinė Karalystė, teismo procese atstovaujantiems advokatams mokėtini honorarai yra dideli.
- 59 Be to, Jungtinė Karalystė atsiliepimo į ieškinį 70 punkte atvirai pripažįsta, kad iki minėto *Court of Appeal* sprendimo *R (Garner) Elmbridge Borough Council and others* principai, taikomi nutartims dėl su bylinėjimosi išlaidomis susijusių apsaugos priemonių, ne visais aspektais atitiko Sąjungos teisę.
- 60 Dėl Komisijos argumento, kad su bylinėjimosi išlaidomis susijusios apsaugos sistema taip pat neatitinka Sąjungos teisės, nes nutartys dėl su bylinėjimosi išlaidomis susijusių apsaugos priemonių apima „abipusį bylinėjimosi išlaidų apribojimą“, kuris leidžia valstybės įstaigai atsakovei, jeigu ji pralaimės procesą, apriboti savo finansinę atsakomybę, o tai netiesiogiai sumažina susitarimu dėl honoraro suteiktą apsaugą, primintina, kad siekdama įgyvendinti išipareigojimų neįvykdymo nagrinėjimo procedūrą pagal SESV 258 straipsnį Komisija turi įrodyti, jog išipareigojimas nebuvo įvykdytas. Būtent ji turi Teisingumo Teismui pateikti reikalingą informaciją, kad šis galėtų patikrinti šio išipareigojimo neįvykdymo buvimą, ir tai darydama ji negali remtis jokia prielaida (žr., be kita ko, 2012 m. lapkričio 22 d. Sprendimo *Komisija prieš Vokietiją* C-600/10, 13 punktą ir nurodytą teismo praktiką).

- 61 Šioje byloje Komisija savo pagrįstoje nuomonėje tenurodė, kad jei nacionalinis teismas suteikia tokį abipusį bylinėjimosi išlaidų apribojimą, ieškovui gali tekti pareiga apmokėti dalį savo advokato honorarų, tačiau nedetalizavo šios praktikos taikymo sąlygų arba dėl jos taikymo atsirandančių finansinių pasekmių.
- 62 Todėl reikia konstatuoti, kad Komisijos argumentas yra nepakankamai pagrįstas, kad galėtų būti išnagrinėtas.
- 63 Taikant šią išimtį konstatuotina, kad Komisijos argumentai dėl Jungtinės Karalystės bylinėjimosi išlaidų sistemos iš esmės yra pagrįsti.

Priešpriešiniai įsipareigojimai ir laikinosios priemonės

- 64 Dėl atsižvelgiant į laikinųjų priemonių taikymą teismo nustatytų priešpriešinių įsipareigojimų, kuriais, kaip tai matyti iš Teisingumo Teismui perduotos medžiagos, ieškovas iš esmės įpareigojamas padėti ištaisyti žalą, galinčią atsirasti taikant laikinąją priemonę, jei teisė, kurią ja buvo siekiama apsaugoti, galiausiai nepripažinta pagrįsta, reikia priminti, jog reikalavimas, kad teismo procesas nebūtų pernelyg brangus, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/35 3 straipsnio 7 punktą ir 4 straipsnio 4 punktą, taikomas visoms finansinėms išlaidoms, patirtoms dalyvaujant teismo procese, taigi brangumas turi būti vertinamas visapusiškai, atsižvelgiant į visas atitinkamos šalies patirtas išlaidas (žr. minėto Sprendimo *Edwards ir Pallikaropoulos* 27 ir 28 punktus), su sąlyga, kad šia teise nepiktinaudžiaujama.
- 65 Be to, iš nusistovėjusios teismo praktikos matyti, kad Sąjungos teisės reguliuojamą ginčą nagrinėjantis nacionalinis teismas turi turėti teisę taikyti laikinąsias apsaugos priemones, siekdamas užtikrinti visišką būsimą teismo sprendimo dėl pagal Sąjungos teisę reikalaujamų teisių buvimo veiksmingumą (šiuo klausimu žr. 2013 m. sausio 15 d. Sprendimo *Križan ir kt.*, C-416/10, 107 punktą ir nurodytą teismo praktiką), ypač aplinkosaugos teisės srityje (žr. minėto Sprendimo *Križan ir kt.* 109 punktą).
- 66 Todėl reikalavimas, kad teismo procesas nebūtų pernelyg brangus, taip pat taikomas finansinėms išlaidoms, atsiradusioms taikant apsaugos priemones, kurias nacionalinis teismas gali nustatyti esant ginčams, susijusiems su Direktyvos 2003/35 3 straipsnio 7 punktu ir 4 straipsnio 4 punktu.
- 67 Taikant šią taisyklę, sąlygos, kuriomis nacionalinis teismas taiko tokias laikinąsias priemones, iš principo yra susijusios vien su nacionaline teise, su sąlyga, kad laikomasi lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų. Reikalavimas, kad teismo procesas nebūtų pernelyg brangus, negali būti aiškinamas taip, kad jis *a priori* draudžia taikyti finansinę garantiją, kaip antai „priešpriešinius įsipareigojimus“, kai tokia garantija numatyta pagal nacionalinę teisę. Tas pats pasakytina apie finansines pasekmes, kurių tam tikrais atvejais gali atsirasti pagal nacionalinę teisę, kai ieškinys pateikiamas piktinaudžiaujant.
- 68 Kita vertus, aiškindamasis, ar teismo procesas nėra pernelyg brangus, tokį klausimą nagrinėjantis teisėjas turi įsitikinti, kad vertinant įvairias su bylos nagrinėjimu susijusias išlaidas būtų atsižvelgta į ieškovui dėl to kylančią finansinę riziką.
- 69 Taigi konstatuotina, kad iš Teisingumo Teismui perduotų bylos medžiagos dokumentų nematyti, jog nacionaliniam teismui šioje srityje yra nustatytas aiškus ir tikslus reikalavimas, kad teismo procesas nebūtų pernelyg brangus. Iš tiesų Jungtinė Karalystė tik teigia, kad praktiškai priešpriešiniai įsipareigojimai ne visuomet nustatomi bylose, susijusiose su aplinkosaugos teise, ir jie nėra taikomi neturtingiems ieškovams.
- 70 Dėl Jungtinės Karalystės argumento, kad priešpriešinių įsipareigojimų apribojimas gali pažeisti teisę į nuosavybę, Teisingumo Teismas nuosekliai teigė, kad ši teisė nėra absoliuti prerogatyva, bet turi būti vertinama atsižvelgiant į jos visuomeninę reikšmę. Galima nustatyti naudojimosi šia teise apribojimus,

jeigu jie faktiškai atitinka bendrojo intereso tikslus ir siekiamo tikslo atžvilgiu nėra neproporcingas bei netoleruotinas kišimasis, pažeidžiantis pačią šios saugomos teisės esmę (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Križan ir kt.* 113 punktą ir nurodytą teismo praktiką). Aplinkosaugos apsauga yra vienas iš tokių tikslų, todėl ja galima pateisinti naudojimosi teise į nuosavybę apribojimą (šiuo klausimu taip pat žr. minėto Sprendimo *Križan ir kt.* 114 punktą ir nurodytą teismo praktiką).

- 71 Todėl taip pat reikia priimti Komisijos argumentą, kad atsižvelgiant į laikinųjų priemonių taikymą teismo nustatytų priešpriešinių įsipareigojimų sistema gali būti papildomas nesaugumo ir netikslumo veiksnys, kiek tai susiję su reikalavimu, kad teismo procesas nebūtų pernelyg brangus, laikymusi.
- 72 Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, konstatuotina, kad tinkamai neperkėlusi į nacionalinę teisę Direktyvos 2003/35 3 straipsnio 7 punkto ir 4 straipsnio 4 punkto, kuriuose numatyta, kad atitinkamas teismo procesas neturi būti pernelyg brangus, Jungtinė Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal šią direktyvą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 73 Pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 138 straipsnio 1 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jei laimėjusi šalis to reikalavo. Kadangi Komisija prašė priteisti bylinėjimosi išlaidas ir Jungtinė Karalystė iš esmės pralaimėjo bylą, pastaroji turi jas padengti. Pagal Procedūros reglamento 140 straipsnio 1 dalį Airija ir Danijos Karalystė padengia savo bylinėjimosi išlaidas.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

- 1. Į nacionalinę teisę tinkamai neperkėlusi 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/35/EB, nustatančios visuomenės dalyvavimą rengiant tam tikrus su aplinka susijusius planus ir programas ir iš dalies keičiančios Tarybos direktyvas 85/337/EEB ir 96/61/EB dėl visuomenės dalyvavimo ir teisės kreiptis į teismus, 3 straipsnio 7 punkto ir 4 straipsnio 4 punkto, kuriuose numatyta, kad atitinkamas teismo procesas neturi būti pernelyg brangus, Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal šią direktyvą.**
- 2. Priteisti iš Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės bylinėjimosi išlaidas, o Danijos Karalystė ir Airija padengia savo pačių bylinėjimosi išlaidas.**

Parašai.